

Burgerschapsvorming bij IKC Spoorbuurt

1 Inleiding

Dit beleidsstuk gaat over burgerschap. Gelet op de wet zijn we verplicht om actief burgerschap, sociale cohesie en sociale integratie op een doelgerichte en samenhangende wijze te bevorderen. In de kern gaat burgerschap om de bereidheid en het vermogen om deel uit te maken van de gemeenschap en daar een actieve bijdrage aan te leveren.

Het is niet vanzelfsprekend dat burgerschapsonderwijs een heldere positie heeft in het (ons) onderwijs. Sterker nog: burgerschap is heel vaak fragmentarisch en niet herkenbaar in ons onderwijs aanwezig. Als we echt op een goede wijze vorm willen geven aan burgerschapsonderwijs, dan vraagt dat om effectief beleid en een gestructureerde, doelgerichte en planmatige aanpak.

Dit beleidsstuk sluit aan bij de wetgeving over burgerschap en richt zich primair op onze visie en onze doelen met betrekking tot burgerschap. Hoe kijken we aan tegen burgerschap in onderwijs en opvang en wat willen we bereiken?

Binnen het onderwijs van IKC Spoorbuurt onderscheiden we elf doelen (bouwstenen) voor burgerschap. In dit beleidsstuk zijn deze elf doelen (bouwstenen) nader uitgewerkt en weggezet in een leerplan (een curriculum).

Dit beleidsstuk biedt ons een gezamenlijk concept over wat burgerschap inhoudt en een raamwerk om concreet invulling te geven aan ons burgerschapsonderwijs.

2 De context

2.1 De wet Burgerschap

Sinds 2006 is iedere school bij wet verplicht om aandacht te besteden aan burgerschapsvorming. Op 17-11-2020 heeft de Tweede Kamer ingestemd met de nieuwe aangepaste burgerschapswet (de wet is ingegaan op 01-08-2021). De nieuwe wet heeft als doel het versterken van het burgerschapsonderwijs en het verduidelijken van de taken en de rollen van het bestuur en de school. Burgerschapsonderwijs krijgt met de wet ook een meer verplichtend karakter. De wettelijke burgerschapsopdracht bepaalt:

Deel 1:

Het onderwijs bevordert actief burgerschap en sociale cohesie op doelgerichte en samenhangende wijze, waarbij het onderwijs zich in ieder geval herkenbaar richt op:

het bijbrengen van respect voor en kennis van de basiswaarden van de democratische rechtsstaat, zoals verankerd in de Grondwet, en de universeel geldende fundamentele rechten en vrijheden van de mens, en het handelen naar deze basiswaarden op school. Deze basiswaarden zijn: vrijheid, gelijkheid en solidariteit.

Het ontwikkelen van de sociale en maatschappelijke competenties die de leerling in staat stellen deel uit te maken van en bij te dragen aan de pluriforme, democratische Nederlandse samenleving het bijbrengen van kennis over en respect voor verschillen in godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, afkomst, geslacht, handicap of seksuele gerichtheid alsmede de waarde dat gelijke gevallen gelijk behandeld worden.

Deel 2:

Het bevoegd gezag draagt zorg voor een cultuur die in overeenstemming is met de waarden, bedoeld in het eerste lid, onderdeel a, creëert een omgeving waarin leerlingen worden gestimuleerd actief te oefenen met de omgang met en het handelen naar deze waarden en draagt voorts zorg voor een omgeving waarin leerlingen en personeel zich veilig en geaccepteerd weten, ongeacht de in het derde lid, onder c, genoemde verschillen.

Wat betekent de wet concreet voor ons onderwijs?

We dienen allereerst een eigen visie te ontwikkelen op burgerschapsonderwijs. Op basis van deze visie kunnen we dan een samenhangend programma (curriculum) voor de burgerschapsvorming van onze leerlingen ontwikkelen. Het curriculum zal moeten

verduidelijken hoe wij burgerschap in de verschillende leerjaren bevorderen en waarin concreet staat wat leerlingen leren en hoe er geëvalueerd wordt. Ook spreekt het wetsvoorstel over basiswaarden van de democratische rechtsstaat. Het team zal helder moeten maken op welke manier deze basiswaarden herkenbaar in ons onderwijs vorm krijgen. Het bevoegd gezag (Stichting Sarkon) heeft een zorgplicht voor de schoolcultuur. De regering vindt het nodig om een bredere basis te creëren om te kunnen ingrijpen indien een schoolcultuur antidemocratische elementen bevat.

We houden zelf ruimte om inhoud en vorm te geven aan burgerschapsonderwijs. Dat is het logische gevolg van de vrijheid van onderwijs. Maar, de wet laat zien dat er wel een aantal zaken verplicht is:

1. Zorgen voor kennis van de democratie en de rechtsstaat zelf, alsmede de grondrechten
2. Zorgen voor kennis van en inzicht in de werking van en respect voor de basiswaarden
3. In ieder geval (ook) aandacht besteden aan vrijheid, gelijkwaardigheid en solidariteit
4. Ontwikkelen van sociale competenties
5. Ontwikkelen van maatschappelijke competenties
6. Een oefenplaats zijn waarin actief kan worden geoefend met de basiswaarden

2.2 De kerndoelen

De huidige kerndoelen zijn sinds 2006 van kracht. Het zijn er 58 en ze bestrijken de leergebieden: Nederlands, Engelse taal, (Friese taal), rekenen/wiskunde, oriëntatie op jezelf en de wereld, kunstzinnige oriëntatie en bewegingsonderwijs. De kerndoelen voor elk leergebied worden voorafgegaan door een beschrijving van de karakteristiek van het leergebied. Een overzicht van de kerndoelen met karakteristieken staan in het kerndoelenboekje (SLO), zie bijlage. In het hoofdstuk Oriëntatie op jezelf en de wereld staat: in dit leergebied oriënteren leerlingen zich op zichzelf, op hoe mensen met elkaar omgaan, hoe ze problemen oplossen en hoe ze zin en betekenis geven aan hun bestaan. En ook: kinderen vervullen nu en straks taken en rollen, waarop ze via onderwijs worden voorbereid. Het gaat om rollen als consument, als verkeersdeelnemer en als burger in een democratische rechtsstaat. Kennis over en inzicht in belangrijke waarden en normen en weten hoe daarnaar te handelen, zijn voorwaarden voor samenleven. Respect en tolerantie zijn er verschijningsvormen van. De primaire kerndoelen voor burgerschap zijn:

Kerdoel 36 : De leerlingen leren hoofdzaken van de Nederlandse en Europese staatsinrichting en de rol van de burger.

Kerdoel 37 : De leerlingen leren zich te gedragen vanuit respect voor algemeen aanvaarde waarden en normen.

Kerdoel 38 : De leerlingen leren hoofdzaken over geestelijke stromingen die in de Nederlandse multiculturele samenleving een belangrijke rol spelen, en ze leren respectvol om te gaan met seksualiteit en met diversiteit binnen de samenleving, waaronder seksuele diversiteit.

Andere kerndoelen die gerelateerd kunnen worden aan Burgerschap zijn kerndoel 34,35,39, 47 en 53:

Kerdoel 34 : De leerlingen leren zorg te dragen voor de lichamelijke en psychische gezondheid van henzelf en anderen.

Kerdoel 35 : De leerlingen leren zich redzaam te gedragen in sociaal opzicht, als verkeersdeelnemer en als consument.

Kerdoel 39 : De leerlingen leren met zorg om te gaan met het milieu.

Kerdoel 47 : De leerlingen leren de ruimtelijke inrichting van de eigen omgeving te vergelijken met die in omgevingen elders, in binnen- en buitenland, vanuit de perspectieven landschap, wonen, werken, bestuur, verkeer, recreatie, welvaart, cultuur en levensbeschouwing. In ieder geval wordt daarbij aandacht besteed aan twee lidstaten van de Europese Unie en twee landen die in 2004 lid werden, de Verenigde Staten en een land in Azië, Afrika en Zuid-Amerika.

Kerdoel 53 : De leerlingen leren over de belangrijke historische personen en gebeurtenissen uit de Nederlandse geschiedenis en kunnen die voorbeeldmatig verbinden met de wereldgeschiedenis.

Bij de samenstelling van ons curriculum zullen we de bovenstaande kerndoelen als uitgangspunt moeten nemen. Deze kerndoelen moeten herkenbaar terugkomen in onze lessen.

2.3 Curriculum.nu

Burgerschap is één van de negen bouwstenen voor de herziening van het onderwijscurriculum (zie www.curriculum.nu). In de samenvatting staat: burgerschapsonderwijs gaat over de ontwikkeling van leerlingen tot democratische burgers. Zij krijgen daarvoor kennis en vaardigheden aangeboden, ze worden gestimuleerd eigen opvattingen te ontwikkelen en een democratische houding te vormen. Bij burgerschapsonderwijs staan drie basiswaarden centraal die van belang zijn in de democratische, pluriforme samenleving: vrijheid, gelijkheid en solidariteit. Voor leerlingen is

met diversiteit. Leerlingen leren hoe ze actief kunnen meedoen in een democratische cultuur. Ze leren over besluitvormingsprocessen en de invloed die zij hierop kunnen uitoefenen – passend bij hun situatie en mogelijkheden. Op de website zijn voor Burgerschap tien bouwstenen beschreven: vrijheid en gelijkheid, macht en inspraak, democratische cultuur, identiteit, diversiteit, solidariteit, digitaal samenleven, duurzaamheid, globalisering en technologisch burgerschap. Daarbij is het uitgangspunt dat scholen richting wordt gegeven met voldoende ruimte voor een eigen invulling. Bij de nadere invulling van ons curriculum kunnen de elf bouwstenen een rol spelen. In onze lessen kunnen we bijvoorbeeld de inhoud(en) koppelen aan de bouwstenen.

3 Onze Locatie

3.1 Kenmerken van onze locatie

Om effectief gestalte te geven aan burgerschapsonderwijs vinden wij het noodzakelijk om de 'omgeving' van de school in kaart te brengen. Immers, goed burgerschapsonderwijs sluit aan bij de leefwereld van de leerlingen, hun interesses, hun problemen en bij de risico's die hiermee gepaard gaan. Allereerst geven we korte typering van de leerlingen, de ouders en de omgeving van de school, en vervolgens beschrijven we de mogelijke risico's. Het laatste is van belang om de leerstof en de aanpak vast te stellen.

Aspect	Korte typering
De leerlingen	<p>IKC Spoorbuurt telde op 1-10-2022 279 leerlingen en 101 kinderen in de kinderopvang.</p> <p>De leerlingpopulatie van komt vooral uit de dorpskern Anna Paulowna (+- 8300 inwoners). Daarnaast komt er een deel van de kinderen uit het buitengebied en omliggende dorpskernen zoals Oudesluis en van Ewijksluis.</p> <p>Sociaal-maatschappelijk is de populatie van IKC Spoorbuurt behoorlijk divers. Ouders kiezen voor de locatie vanwege de ruimte, rust en structuur en daarnaast voor het totaalconcept dat het IKC te bieden heeft. Daarnaast is er een deel wat kiest vanuit sentiment. Het opleidingsniveau van de ouders over beide locaties gezien, is zeer gemêleerd.</p> <p>IKC Spoorbuurt staat in de gemeente Hollands Kroon in de dorpskern Anna Paulowna. Deze kern heeft ongeveer 8300 inwoners en heeft een regiofunctie binnen de gemeente, mede door het voorzieningenniveau en de aanwezigheid van een NS-station in de lijn Den Helder – Nijmegen.</p> <p>Het aantal leerlingen in het onderwijs is de afgelopen jaren gedaald. Anna Paulowna ligt in een lichte krimpregio. Op dit moment worden er jaarlijks ongeveer 70 a 80 kinderen geboren. Het marktaandeel van het onderwijs van IKC Spoorbuurt ligt rond de 47%.</p> <p>98% van de ouders is autochtoon. Een derde van ouders is zijn niet oorspronkelijke inwoners van de regio, maar zijn via hun werk voor de offshore-industrie of Marine hier terecht gekomen. De zorgscore van het onderwijs is 30,1.</p>

<p>De ouders en de omgeving</p>	<p>De sociaaleconomische situatie wordt gekenmerkt door gezinnen waarvan één of beide ouders werkzaam zijn. Een enkel gezin heeft te maken met werkloosheid en een uitkering. Zo'n 7,6 % van de gezinnen bestaat uit gescheiden ouders. Het gemiddelde inkomen van de ouders ligt net onder het landelijk gemiddelde (€22000,-) De ouders zijn veelal beide werkzaam. Na schooltijd gaat 21% van de leerlingen naar de naschoolse opvang of naar een gastouder. De meeste ouders zijn werkzaam bij een werkgever of zijn zelfstandig (agrarisch) ondernemer. Ruim de helft van de ouders heeft een mbo opleiding afgerond. Een derde van de ouders heeft een hbo achtergrond en een drie procent van de ouders is universitair geschoold. Vijftien procent van de ouders heeft een vorm van lagere school tot en met havo als hoogstgenoten opleiding.</p> <p>De ouderbetrokkenheid is gemiddeld. De ouderhulp bij schoolactiviteiten verloopt over het algemeen positief.</p> <p>De ouderavonden over de leerlingprestaties en de informatieavonden worden goed bezocht. Bij ouderavonden over de schoolontwikkeling en algemene informatie is de opkomst niet zo hoog.</p> <p>De keuze voor onze school wordt vooral gemaakt op rust, structuur, IKC en de positieve sfeer.</p>
---------------------------------	---

3.2 Missie binnen burgerschapsvorming

Door burgerschap te verweven in onze lessen dagen we de leerlingen uit om na te denken over hun rol als burger en om te participeren in onze democratische pluriforme Nederlandse samenleving.

3.3 Visie binnen burgerschapsvorming

Binnen onze school zien we burgerschap niet als een vak apart, maar een manier van omgaan met leerlingen en lesgeven, waarbij leerlingen uitgedaagd worden om na te denken over hun rol als burger in de Nederlandse samenleving. (participatie) Aandacht besteden aan burgerschap betekent leerlingen het belang leren van democratie, participatie en identiteit in de Nederlandse samenleving. Deze samenleving kent veel verschillende culturen en religies (identiteit) en juist daarom is het van belang leerlingen al vroeg hun verantwoordelijkheid in deze democratische samenleving te leren nemen.

4. Burgerschapsvorming bij IKC Spoorbuurt op 1 A4

‘Ik kijk om naar de ander en zorg ervoor dat we het fijn en goed hebben met elkaar’

Kinderdagverblijf en Peuteropvang

Als integraal kindcentrum (IKC) zijn wij trots op de diversiteit in onze populatie en medewerkers. We werken in themagebonden activiteiten en leren kinderen spelen. We bieden regels aan en leren kinderen keuzes maken.

Buitenschoolse opvang

Wij hebben een cultureel aanbod door middel van workshops binnen en buiten de locatie. We leren kinderen spelen, bieden we regels en leren kinderen omgaan met keuzevrijheid.

Onderbouw onderwijs

Ook in ons onderwijs zijn wij trots op de diversiteit in onze populatie. We behandelen maatschappelijke thema's. Hierbij worden wij ondersteund door verschillende projecten vanuit het cultuurmenu en milieu-educatie aanbod van de gemeente Hollands Kroon. Door heel ons IKC hebben wij een sociaal emotionele leerlijn (Kanjertraining), waarbij kinderen leren om met elkaar een groep te zijn, waarbij kinderen zichzelf kunnen zijn, maar ook leren om samen te werken en leren met respect voor de ander.

Middenbouw onderwijs

In de middenbouw maken de kinderen kennis met verschillende culturele feesten. Daarnaast wordt er door deelname aan projecten aan een breed aantal thema's gewerkt. Binnen onze IKC locaties werken we 1 keer per jaar aan een gezamenlijk thema. Hierbij is de betrokkenheid van ouders onmisbaar.

Bovenbouw onderwijs

In de bovenbouw wordt met de eerder genoemde thema's gewerkt. We bespreken verschillende culturele feesten en vieren sommigen ook. We betrekken ouders in onze thema's, zodat ze vanuit de eigen expertise kunnen ondersteunen. We leren kinderen met een open blik te kijken naar culturen en religies. We ontdekken verschillen en overeenkomsten en maken deze bespreekbaar.

5 Ons aanbod en uitwerking van de doelen

5.1 Ons schoolcurriculum met 11 doelen

Wij beschouwen burgerschap als een belangrijk en wezenlijk onderdeel van ons onderwijsprogramma. Natuurlijk komt burgerschap aan bod bij diverse andere vakken en vakonderdelen. Wij zien burgerschapsonderwijs als een kerntaak zien. De wet introduceert de begrippen: doelgericht, samenhangend en herkenbaar. Die termen vormen ons uitgangspunt van denken. Met de 11 bouwstenen, tevens onze schooldoelen laten we zien hoe we dat in de praktijk doen.

Vrijheid en gelijkheid: Leerlingen leren van, door en over de waarden van de democratische rechtsstaat. Dit begint met regels/afspraken in de eigen leefomgeving en breidt uit naar de publieke ruimte en samenleving.

Macht en inspraak: Leerlingen leren manieren waarop ze besluitvormingsprocessen op vreedzame wijze kunnen beïnvloeden. Ze maken kennis met macht en gezag en de wijze waarop dit georganiseerd is op verschillende niveaus.

Democratische cultuur: Leerlingen leren dat hun stem gehoord wordt en dat hun inbreng ertoe doet bij besluitvormingsprocessen in de groep. Zij ervaren dat de ander ook een stem heeft en ontdekken daarbij overeenkomsten en verschillen tussen mensen.

Identiteit: Leerlingen ontdekken hun primaire en secundaire emoties, ambities, talenten en ontwikkelpunten. Ze raken bewust van identiteitsvorming aspecten en reflecteren op tradities, vieringen en rituelen.

Diversiteit : Leerlingen leren woorden te geven aan wat de ander doet en wil en ontdekken daarin overeenkomsten en verschillen. Ze leren onderlinge conflicten vreedzaam op te lossen. Ze maken kennis met levensbeschouwelijke stromingen.

Solidariteit : Leerlingen ontwikkelen manieren om de eigen en de belangen van anderen te behartigen; alsmede uitsluiting, onrechtvaardigheid, discriminatie en ongelijke behandeling te herkennen en benoemen.

Digitaal samenleven : Leerlingen leren over de effecten van de online wereld op hun identiteit, persoonlijke (online) leven en op de publieke sfeer. Ze leren kritisch en creatief denken over media-inhouden en -processen en daar ook naar handelen.

Duurzaamheid: Leerlingen leren in duurzaamheidskwesities over verschillende waarden en belangen en de gevolgen daarvan voor de leefomgeving, nu en later. Ze leren duurzame keuzes te herkennen en te reflecteren op hun eigen gedrag.

Globalisering : Leerlingen verkennen hoe zichzelf, klasgenoten en andere mensen in Nederland verbonden zijn met andere delen van wereld en leren over internationale samenwerking.

Technologisch burgerschap : Technologisch burgerschap is de verzameling van plichten en rechten die het mogelijk maken dat mensen profiteren van de voordelen van technologie en hen beschermen tegen de risico's daarvan. Leerlingen leren over de invloed van technologische ontwikkelingen op henzelf en hun leefomgeving. Ze leren ethische kwesities te herkennen en gaan in gesprek over verschillende perspectieven, die ze zelf kunnen innemen.

Denk- en handelwijzen: Leerlingen leren kritisch denken en handelen, empathische vermogens, ethisch redeneren en communiceren. Deze denk- en handelwijzen worden toegepast in samenhang met de inhoud van de overige bouwstenen.

5.2 De 11 bouwstenen/doelen in de praktijk

Wij hebben vastgesteld wanneer welk doel aan bod komt. Het is aan de leraren (de professionals) om invulling te geven aan de vastgestelde doelen. Zij weten als geen ander wat hun leerlingen nodig hebben, wat aansluit bij hun belevingswereld en wat er speelt en leeft m.b.t. actuele ontwikkelingen en wat er relevant is. De leraren zetten methodes, middelen en materialen in om de leerdoelen te realiseren. Zij zorgen voor werkvormen die passen bij de (ontwikkelingsfase) van de leerlingen en zorgen zij voor actieve betrokkenheid. En tenslotte zorgen zij voor oefensituaties (trainingen) gericht op de basiswaarden van de democratische rechtsstaat en gericht op de ontwikkeling van de vastgestelde sociale en maatschappelijke competenties.

De leraren van onze school gebruiken een methode voor de sociaal-emotionele ontwikkeling (groep 1 t/m 8). Deze methode komt wekelijks aanbod.

Met deze methode (De Kanjertraining) en in andere vakgebieden komt burgerschap in vele activiteiten en lessen voor, zoals hieronder genoemd per doel/bouwsteen:

Vrijheid en gelijkheid :

Groep 1 t/m 4: De gouden weken, Structureel/dagelijks, Lessen sociaal emotionele ontwikkeling, Incidenteel op een dag zelf wanneer er zich iets voordoet, Kanjertraining en Levensbeschouwing.

Groep 5 t/m 8: Jeugdjournaal, Kanjertraining, 4 en 5 mei herdenking (Anne Frank Krant), Klokhuis, Faqta Wereldoriëntatie, Atlantis en Levensbeschouwing.

Macht en inspraak:

Groep 1 t/m 4: Gedurende een schooldag, de leefwereld van een basisschoolkind wordt steeds groter. Ze leren dat er op andere plekken en andere groepen andere regels en afspraken kunnen gelden dan thuis, verkeerslessen, themalessen (bv. beroepen), Themalessen b.v verkeer, beroepen, andere regels die passend zijn bij het vak (bv. bij een vakleerkracht), Huisje boompje beestje, Koekeloere, bespreking van feestdagen, Kanjertraining.

Groep 5 t/m 8: Rondom verkiezingen -> uitleg van de verkiezingen -> nationaal en internationaal, Geschiedenis -> wereldoorlogen, 4 en 5 mei herdenking (Anne Frank Krant)', Kanjertraining -> klassenafspraken, Pleinspelen, Trefwoord, Jeugdjournaal & klokhuis, Faqta Wereldoriëntatie, Atlantis Verkeer (handhaving van regels), Gemeentelijke projecten rondom democratie.

Democratische cultuur:

Groep 1 t/m 4: Afspraken en groepsregels samen maken en bespreken, samen problemen oplossen en besluiten nemen, Duo lezen, Werken met gemengde groepen, Kringgesprek, groepswerken maken, samen spelen in de hoeken, groepsdoorbrekend werken bij projecten, Kanjertraining en Levensbeschouwing.

Groep 5 t/m 8: Trefwoord, Jeugdjournaal (stellingen) & Klokhuis, Kanjertraining, Burgerschap op Snappet, Nieuwsbegrip en zo maar een Tekst, Kriebels in je buik (specifiek JS), Wereldoriënterende vakken (tijdzaken & wereldzaken), Taal op maat, Prinsjesdag in groep 8, Gouden Weken, Ervaringen bij vrije situaties.

Identiteit :

Groep 1 t/m 4: vieringen Christelijke feestdagen, thema 'Dit ben ik', vertellen over jezelf van baby tot nu, Kanjertraining, coöperatieve werkvormen, energizers, lesevaluaties, Geschiedenis, talentontwikkeling, verjaardagen vieren, Levensbeschouwing.

Groep 5 t/m 8: Trefwoord, Jeugdjournaal & klokhuis, Kanjertraining, Faqta Wereldoriëntatie, Atlantis, Wereldoriënterende vakken, Kind- gesprekken, lichamelijke opvoeding, Rots en Watertraining (groep 7 en 8) (eigen grenzen), Drama, Kringgesprekken, Individuele ondersteuning door onderwijsassistent, - week van de mediawijsheid, levensbeschouwing.

Diversiteit:

Groep 1 t/m 4: Levensbeschouwing, iets maken voor een ander b.v bij Valentijn, aandacht hebben voor elkaar; kaartje bij ziekte, geboorte, verjaardag opa en oma', prentenboeken, Huisje boompje beestje, Koekeloere, Kanjertraining, vieringen/feesten

Kind- gesprekken, gym (eigen grenzen), drama, Kringgesprekken, individuele ondersteuning door onderwijsassistent, Kanjertraining, vrij spel.

Solidariteit:

Groep 1 t/m 4: Kanjertraining, Levensbeschouwing, Gouden weken, dagelijkse omgang met elkaar= hoe los je ruzies op. Ter plekke uitpraten, problemen oplossen. Zodra we iets merken aan pestgedrag regeren we hier meteen op, Spoorbuurt in Actie.

Groep 5 t/m 8: Trefwoord, Jeugdjournaal & Klokhuis, Kanjertraining, Faqta, Atalantis, kringgesprekken en kind-gesprekken, coöperatieve werkvormen, Kinderpostzegels (goede doelen), elkaar helpen zonder eigen belang, omzien naar elkaar, Spoorbuurt in Actie.

Digitaal samenleven:

Groep 1 t/m 4: Educatieve programma's, school TV, Koekeloere, Huisje Boompje Beestje, etc.

Groep 5 t/m 8: Levensbeschouwing, Week van de mediawijsheid, Jeugdjournaal & Klokhuis, Kanjertraining, Burgerschap op Snappet, Nieuwsbegrip, werkstukken en presentatie, regels rondom gebruik van de digitale media.

Duurzaamheid:

Groep 1 t/m 4: Huisje boompje beestje, Koekeloere, Groen doen, Technolab, projecten, afval scheiden, educatieve programma's

Groep 5 t/m 8: Groen Doen projecten, Levensbeschouwing, Kanjertraining, Jeugdjournaal & Klokhuis, Wereldoriënterende vakken, Nieuwsbegrip, Natuuronderwijs, projecten.

Globalisering:

Groep 1 t/m 4: Taal Levensbeschouwing, Actie Schoenmaatjes, Goede Doelen acties.

Groep 5 t/m 8: Wereldoriënterende vakken, Faqta, Atalantis, Jeugdjournaal en Klokhuis, Nieuws van de dag.

Technologisch burgerschap:

Groep 1 t/m 4: In aanraking brengen met digibord b.v een kind heeft het over een onderwerp.....dit onderwerp opzoeken op het digibord, Functioneel opzoeken van onderwerpen, waarden en normen aangeven. Wat past bij welke leeftijd? Regels en afspraken maken. Bee-Bot, Ipad, Osmo, Kiene klanken en cijfers. Leerlingen elkaar de vaardigheden laten uitleggen.

Denk- en handelwijzen:

Groep 1 t/m 4: Kringgesprek, leergesprek, sociaal emotioneel leren, respectvol met elkaar omgaan, geïntegreerd in de omgang en tijdens de lessen, Levensbeschouwing, Kanjertraining. Groep 5 t/m 8: Kring of klasgesprekken, Taalmethode, Kanjertraining, Faqta, Atalantis, Kind- gesprekken, Individuele ondersteuning bij de onderwijsassistent, weektaak.

De leraren sluiten bij het ontwikkelen van de activiteiten en lessen aan bij de kenmerken van hun leerlingen, de leefwereld en de actualiteit.

5.3 Toevoeging aan het aanbod (eventuele (lopende) acties)

Onderstaande punten zijn suggesties om toe te kunnen voegen aan het aanbod en de schoolontwikkeling

Groep 1 t/m 4:

- Uitbreiding gemeentelijke projecten
- Deelname aan Prodemos lesaanbod rondom staatsinrichting
- Projectweek Duurzaamheid of projectweek Verschillende culturen
- Als locatie milieubewuster worden: Stimuleren om drinkbekers mee te nemen, geen onnodige plastic zakjes om producten heen, terwijl al het in een bakje zit, zonnepanelen op het dak, Tiny Forest (februari 2023) en Voedselbos (januari 2023)
- Doorgaande lijn in programmeren in het onderwijs (ism Bor Wijnker van Coderjojo)
- Workshops Technolab
- Scholing/workshop voor leerkrachten in technologische omgevingen

Groep 5 t/m 8:

- Project over 'multiculturele samenleving'
- Portfolio-ontwikkeling van het kind
- Bewustwording van duurzaamheid creëren door dit te verweven in vakken en projecten.

6 Zorg voor kwaliteit

6.1 Kwaliteitszorg

Onder kwaliteitszorg verstaan we het vaststellen en realiseren van onze doelen, het meten of onze doelen in voldoende mate zijn bereikt en tenslotte het borgen of verbeteren van onze kwaliteit. In dit document hebben we onze missie, onze visie, de kerndoelen en onze doelen voor burgerschap vastgesteld. Ieder doel hebben we nader uitgewerkt.

We hebben onze kwaliteit uitvoerig beschreven. Echter het meten van burgerschapsonderwijs en de kwaliteit objectief bekeken maakt onderdeel uit van de bredere context van burgerschapsonderwijs binnen Stichting Sarkon.

7 Taakverdeling

7.1 Organisatie (wie doet wat)

Het realiseren van burgerschapsonderwijs vraagt om een heldere taakverdeling. De onderstaande tabel geeft een overzicht van wie doet wat en wanneer. Met ingang van schooljaar 2023-2024 zal Burgerschapsvorming onderdeel uitmaken van het leerteam Sociaal Emotionele ontwikkeling en burgerschapsvorming.

Burgerschap en IKC gids	Directeur	Juli
Redigeren van het beleidsstuk (1 x per 2 jaar)	MT Intern	Mei
Uitvoeren van het aanbod	Leraren	Cursusjaar
Evaluatie Burgerschap	Team	Jaarlijks in mei